

**Francisci Monacelli Eugubini J. U. D. Protonotarii
Apostolici, olim Ecclesiæ Venusinæ, ac deinde Æsinatis
Vicarii Generalis, &c. Formularium Legale Practicum Fori
Ecclesiastici**

In Quo Formulæ Expeditionum usufrequentium de his, quæ pertinent ad Officium Judicis nobile, continentur ; Opus Episcopis, Vicariis Generalibus,

Aliisque Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentibus: necnon Confessariis, Parochis, Cancellariis, cæterisque in dicto Foro versantibus,
apprimè utile ...

In qua præter formulas Declaratoriarum Censurarum, ponuntur aliæ formulæ, tum Citationum, ac Monitionum pro validitate processuum requisitarum, tum Decretorum, aliorumve actuum ad opportunitatem, & ornatum materiæ incidentium; acceditque in calce Appendix miscellanea, plura, ad Gubernium ...

Monacellus, Franciscus

Venetiis, 1709

Denunciationis Form. XXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62433](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-62433)

à consortio Christi Fidelium segregamus, donec resipiscat, & exeat a peccato, & pro excommunicato publicè denunciari volumus, ad hunc effectum Cedulæ relaxantes omni &c.

N. Episcopus (sive N. Vic. Gen.) N.

N. Actuarius.

S V M M A R I V M .

- 1 Clerici Concubinarii qua graduatio-ne pœnarum sint puniendi ostendi-tur.
- 2 Concubinatus, ad effectum puniendi reos juxta præscriptum Sacr. Ca-nonum probatur etiam diffamatio-ne, & n. 3:
Clericus, si post sui Superioris moni-tionem, Mulierem de incontinentia suspec-tam a Domo non ejicit, di-citur publicus Concubinarius ibi.
- 4 Consuetudo peccandi ad effectum pu-niendi Clericum Concubinarium, in-ducitur per duos actus, ubi præ-cessit monitio.
- 5 Concubinatus est crimen mixti fori.
- 6 Concubina Clerici, à quo Judice sit punienda, referuntur DD. opinio-nes.

- 7 Concubinarii laici excommunicari non possunt, nisi præcedant tres moni-tiones distincæ, nec sufficit moni-tio Synodalis, nec edictum, & n. 8.
& 9.
- 10 Datur formula monitionum, & nu-mer. 11.
- 12 Concubinarii puniri possunt aliis pœ-nis, & tunc non requiritur tripla monitio.
- 13 Mulieres Concubinæ, non excommuni-cantur, sed aliis pœnis afficiuntur, nisi sit Concubina Clerici.
- 14 Mulier conjugata, si sit Concubina, quomodo moneatur.
- 15 Concubinarius, si sit persona publi-ca, quomodo sit monendus.
- 16 Regulares si retineant Concubinam, quomodo sint processandi ostendit-ur.
- 17 Decretum contra Concubinatum la-tum, non admittit appellationem.

Denunciationis.

F O R M U L A XVIII

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus majori excommunicatione N. ex eo, quia ter monitus ad ejiciendam è Domo N. Mulierem solutam, quam retinet in Schemate Concubinatus, illam dimittere noluit, seque ab ejus prava consuetudine peccandi sejungere contempsit: idcirco ut ab omnibus evitetur præsentes iussimus publicari, & ex-communicatus existet, idest privatus consortio fidelium, perceptione Sacra-mentorum, participatione suffragiorum, & Orationum, Ecclesiæ, & Eccle-siaistica sepultura in casu obitus, donec resipiscat, exeat a peccato, & absolu-mereatur. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Con

V E L

Con autorità ordinaria si denuncia scommunicato di scommunica maggiore N. perche ammonito tre volte giudicialmente a mandar via dalla di lui Casa N. Donna libera, la quale ritiene per Concubina, non ha voluto obbedire, nè separarsi da essa, ne lasciare la prava consuetudine di peccare: accioche dunque sia da tutti fuggito, e vitato si sono affisi, e publicati i presenti Cedoloni, e starà così scommunicato, cioè privo della società e commercio de' fedeli, e de Santi Sacramenti della participatione de' suffragi, ed orazioni della Chiesa, e dell'Ecclesiastica sepoltura in caso di morte, fin tanto, che averà obbedito, e lasciato il peccato. Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ♫ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

N. LAICI SOLUTI. Hoc specia-
liter exprimitur de laico, ad in-
sinuandum, quod si de hoc crimine esset
inquisitus, & convictus Clericus, non
deberet excommunicari tali ordine, sed
priùs esset servanda graduatio poenarum
ab eodem Concilio præscripta in cap. 14.
sciss. 25. de refor. quamquam illa non ser-
vata, posuit Episcopus contra Clericos
Concubinarios ad alias penas procedere,
Pignatell. consult. 139 n. 129. tom. 9.

Ex quo constat. Circa probationem
Concubinatus, Rot. coram Seraphin. dec.
199. num. 1. hæc habet — Domini dixer-
unt probari, quod Augustinus retinebat
N. potus pro Concubina de facto, quam
pro Ancilla, nam eo quæ per testes proban-
tur nempe suscepit liberorum, reputatio,
traditus decentior, cura rei familiaris,
differenti inter eam, & alias Ancillas,
magis convenienter Concubinæ, quam sim-
plici Ancillæ. At conjecturæ in hac de-
cisione enumeratæ requirunt, quando agitur de successione prolis, de qua ibi
quærebatur: Cæterum ad effectum co-
ercendi Concubinarios penitus Canonum,
& Concilii, minus exigitur, & admittuntur leviores probationes, Ricc. in
prax. for. Eccles. part. 5. prax. Crimi-
nal. Concubinat. resol. 9. num. 1. ubi sic

ait — *appellatione Concubinæ ad effectum
puniendi Concubinarum penitus Concilii,
venit illa, quam Clericus, aut uxoratus, vel
Religiosus tenet in sua Domo, sive extra do-
mum luxurioso affectu, ita tamen, quod cum
ea carnaliter commiscetur, & de consuetudi-
ne constat, & diffamata est in sua, vel Con-
cubinariis vicinia: & istam ego dicerem pu-
blicam Concubinam; nam hoc appellat pu-
blicum l. 20. tit. 4. par. 1. si de publicitate
constat per legitimos testes, deponentes de
d. diffamatione, aut de rei evidentia, &
de frequenti, & mutua conversatione, &
frequentia suspe^r & amicitiae.*

Et num. 2. Item si habeat eam extra
domum per vobementem opinionem vul-
gi stantibus aliis conjecturis, inducitur cer-
titudo, ut notat Paulus in l. si posthumus. &
fin. ff. de lib. & posthum. Bald. in l. natu-
rales Cod. de probat. & quando testes depo-
nentes de Concubinatu, dicunt in suo testi-
monio: omnes de vicinia dicunt istud, suf-
ficit cum aliis administratis ad talēm proba-
tionem, ut notat Abb. in cap. cum dilectus
de purgat. canon. & debent testes concludere
in suo dicto, quod iste Concubinatus
innoteſit pluribus de vicinia vel populo,
nam ex hoc resultat, quod sit crimen ma-
nifestum Bart. Ec. quæ doctrina in pra-
xi tenenda est; nam si esset probandum
continua habitatio, communis lectus,
& mensa affectu maritali, prout dispo-
nit

nit jus civile glof. in l. Concubinam ff. de
Concubin. facile eluderentur poenæ Sac.
Canonum , ut advertunt Ciarlin. contr.
33. numer. 43. & contr. 50. num. 54. Pigna-
tell. d. cons. 139. num. 78: to. 9. & sequitur
D. Rainal. observat. crim. ad cap. 28. sup-
plm. 1. numer. 27.

3 Et sine difficultate contra Clericos ,
quorum Concubinatus probatur consue-
tu dine peccandi cum Muliere , tum in
Domo propria : tam in aliena , Tondut.
queſt. benef. tom. 1. part. 1. cap. 97. num. 13.
imo quod probetur diffamatio ne de consue-
tu dine , & commercio etiam extra pro-
priam Domum in Clerici , vel fæminæ vi-
cina Ciarlin. de contr. 33. num. 44. & 55.
Panimoll. decif. 49. num. 7. 8. & seqq. &
quod, Clericus dicatur Concubinarius no-
torius , si post sui Superioris monitionem ,
Mulierem de Domo sua dimittere renuit ,
aut neglit , vel alibi retinet in Domo
Amici , vel conducta , tenet Tondut. loco
supra cit. numer. 2. ex hoc enim oritur vio-
lenta præsumptio , quod eam retineat in
Concubinam Pignatell. de consult. 139. nu-
mer. 52. & habetur expressè in Bulla Leo X.
Constit. 20. impressa in Bullario tom. 1.
pag. 503. in qua Pontifex in §. 22. sic ait
publici autem intelligendi sunt non solum ii ,
quorum Concubinatus per Sententiam , aut
confessionem in jure factam , seu per rei evi-
dentiā , quæ nulla possit tergiversatione cel-
lari notiorum est , sed etiam qui mulierem de
incontinentia suspectam , & diffamata te-
nent , & per suum superiorem admoniti ,
ipsam cum effectu non dimitunt .

4 Frequentia autem , seu consuetudo pec-
candi ad effectum puniendi Clericos ju-
xta dispositionem Concilii inducitur per
duos actus , ut probat Ricc. d. par. 5.
prax. criminal. Concubinat. resolut. 17. numer.
5. & seqq. quod verum puto ubi præces-
sit specialis monitio juxta terminos Con-
cilii Graff lib. 5. confil. part. 2. conf. 10. nu-
mer. 5. de sentent. excomm. Leo Thes. for.
Eccles. part. 3. capitul. 4. num. 25. vers.
quoad decretum .

5 De schemate concubinatus . Hoc crimen,
quod sit Ecclesiasticum , & solus Episco-
pus privativè de eo cognoscere debeat ,
ex eo quia de jure civili non prohibeatur ,
tenent DD. relati à Pignatell. d. consult.
Monacel. Formul. Pars. III.

139. numer. 85. & 86. tom. 9. alii tamen ,
(quorum opinio verior est) sustinent , quod
sit mixti fori , prout sunt Ricc. d. part. 5.
prax. crimin. resolut. 13. per tot. Barbos. in
d. cap. 8. sess. 24. de reform. matr. numer. 5.
Bellet. disq. Cleric. de favor. Cleric. real. §.
4. numer. 52. Guazzin ad defens. reor. def.
1. cap. 11. numer. 9. Concil. resol. crims.
vers. delictum resolut. 2. nu. 11. Gallemart.
in collect. ad Concil. d. cap. 8. verb. ab Ordini-
nariis locorum : & hæc sententia in praxi
recipitur ; quia etiam jure civili novissi-
mo prohibetur , ut relatis juribus probat
Ciarlin. controvers. 33. numer. 71. & contr.
109. nu. 54. quamvis Judices laici parum
se ingerant in puniendo .

Dubium tamen oritur de Concubina Clerici , an scilicet hæc possit puniri à
Judice laico , vel potius fortiorum forum Ecclesiasticum ; & duplex est Sententia ;
una tenet , quod Mulier-pro copula carna-
li habita cum Clerico , dummodo non sit
ejus Concubina notoria , & publica , non
possit à Judice laico puniri , sed foro Ec-
clesiastico privativè subjacet , & hanc se-
quuntur Graff. decif. aur. par. 2. lib. 3. cap. 11.
num. 19. Sperell. decif. 19. num. 4. & seqq.
Ciarlin. contr. 50. numer. 50. Bellet. disq.
cleric. de favor. real. §. 4. num. 53. quibus ad-
hæret. Fagnan. in cap. nullus numer. 30. &
31. de form. comp. ubi firmat quod ratione
individuitatis causæ , Concubina forum
Clerici fortiorum , & si Judex Sæcularis
instituat processum contra Mulierem in ca-
su fornicationis cum Clerico perpetratae ,
individuando personam ipsius Clerici , eo
ipso incidat in excommunicationem Bullæ
Cœnæ , quæ fertur in Judices , personas Ec-
clesiasticas processantes : & licet in ean-
dem sententiam inclinet , Pirhing. in jus
can. lib. 3. tit. 2. §. 2. nu. 6. vers. notandum se-
cundum , fatetur tamen , quod à Judicibus
laicis non servatur ; Alia vero Sententia
negat privilegium fori Concubinæ Clerici
competere , & huc subscribit Pac. Jord.
elucubr. tom. 2. lib. 11. tit. 3. num. 105. ubi
quod nullo modo id concedendum sit . Pri-
ma sententia de jure videtur verior : se-
cunda in praxi remanet dubia .

Ter repetitis . Ut Concubinarii vali-
de excommunicentur , debent prius ter
judicialiter moneri , neque sufficit , quod

H   fue-

fuerint moniti per Edictum, vel per Synodum, vel per unicam monitionem pro tribus: quia monitiones debent esse speciales, & distinctae, ad hoc ut dicatur servata forma Concilii: nam licet regulariter monitio generalis in Synodo facta vim habeat trinæ monitionis: ut alibi dixi, fallit tamen regula hic, ut individualiter advertunt Genuen. *in prax. cap. mibi 36. nu. 2. & 3.* Graff. *dec. aur. par. 1. lib. 2. c. 76. n. 5.* Barbos. *supra Concil. nu. 3.* Fagn. *in cap. perniciofam nu. 22. de offic. ordin. Pignatell. d. consult. 139. n. 104. & 105.* Pirhing. *in jus can. lib. 3. tit. 2. §. 2. num. 13. versi. notandum quarto Gallemar. collect. in Concil. sess. 25. cap. 14. de reform. num. 2.*

8 Et hinc cavendum est à doctrina Ric. d. part. 5. *prax. crimin. resol. 11.* ubi docet, quod monitio facta in Synodo habeat vim trinæ monitionis ad effectum puniendi Concubinarium ex vi Concilii: nec non a praxi quam tradit Leo *thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 4. num. 26.* ubi dicit quod ordinarii locorum postquam monuerint per Edictum publicum omnes Concubinarios quatenus debeant sub pénis in Edicto contentis à Concubinatu de cætero abstinuisse, si non paruerint, possint absque alia monitione procedere, & non parentes ad pœnas in Edicto contentas condemnare; nam hæc praxis nimium distat, tūm à mente Concilii; tūm à juris dispositione secundum quam nemo dicitur verus contumax, & inobediens Ecclesiæ, ut possit excommunicari, nisi personaliter, & specialiter citetur, ut oblitus docuit in specie de Concubinario idem Ricc. *loco citato resol. 5.* & probant omnes supra allegati.

9 Præterea, cum Judex Ecclesiasticus non debat procedere ad monitiones contra Concubinarios, nisi prius sibi constet de concubinatu, Raynald. *observ. crimin. ad cap. 28. suppl. 1. num. 25.* absurdum quippe est afferere, quod possit eos ante delicti probationem punire, juxta Ricc. & Leonis Sententiam, si nondum potest monere.

10 Monitiones autem sic poterunt concipi -- *Moneris tu N. ad dimittendam, & eliciendam in termino trium dierum, e do-*

mo tuae solite habitationis Multorem N. tuam Concubinam, & ab omnino te separandum, & abstinentum à consuetudine cum ea fornicandi, sub pena excommunicationis: & hoc primò, & pro prima canonica monitione instante &c.

Si vero Concubina non retineatur in Domo propria sed extra in alia domo conducta, vel Amici, dicatur -- *Moneris tu N. ad te abstinentum, à consuetudine fornicandi cum Muliere N. tua Concubina, & ab accessu Domus N. illius habitationis, & omnino ab ejus commercio separandum in termino trium dierum sub pena excommunicationis: & hoc primo, & pro prima canonica monitione &c.*

Et si non pareat, fiant alijæ duæ monitiones dicendo in secunda -- & hoc secundo, & pro secunda canonica monitione: & in tertia & hoc tertio & pro tertia canonica, & ultima peremptoria monitione &c.

Verum si ordinarius nollet Concubinarium excommunicatione percillere, sed illum aliis pœnis coercere, prout potest. v. g. carceris, exilii, vel multa pecuniaria, tunc non esset astriclus hunc ordinem servare, sed executa prima, vel secunda monitione sub comminatione pœnarum Sacrorum Canonum, & aliarum arbitrio poterit si monitus non pareat, dictis pœnis eum punire, cum solemnitas trium monitionum exigatur in solo casu inferendæ excommunicationis, ut communiter tradunt Ricc. *decs. 43. numer. 9. & 10. part. 4.* Barb. *supra Concil. d. cap. 8. nu. 3.* Ciarlin. *contr. 5. num. 36.* Fagna. *in d. c. perniciofam n. 21. de offic. ordin. Pignatell. d. consultat. 139. num. 88. & 246. tom. 9.* Nicol. *lucubr. civil. lib. 4. tit. 18. num. 67. vers. amplia ubi Decreta S. Congr. refert Raynald. *loco cit. num. 33.**

Et est notandum. Primo, quod contra Mulieres Concubinas tanquam fragiliores, Ecclesia solet ab excommunicatione abstinere, ad evitandum contemptum, qui in eis facile posset contingere: & postquam fuerint monitæ, si non resipiscant, & praesertim si sint recidivæ, exilio, fustigatione, vel carcere eas punit, Fagnan. *in d. c. perniciofam nu. 23. & 24. de offic. ordin.* nisi sint Concubinas

cubinæ Clericorum, quæ possunt, etiam excommunicari, Pignatell. de consuli. 139. n. 118. & 119. tom. 9. Et sive sint solutæ, sive conjugatæ dummodo, ut loquitur Concilium, cum adulteris, sed Concubinariis publicè vivant.

¹⁴ Secundò notandum, quod si Mulier Concubina sit conjugata, & meretricetur inscio Marito, erit monenda in secreto, at nihil in actis est scribendum, nè Mari-
to, seu Consanguineis detur occasio illam occidendi, & ideo a punitione abstinen-
dum, ut monet Raynald. loco citato n. 28.

¹⁵ Tertio notandum, quod si Concubini-
narius sit inter Magnates, vel loci Guber-
nator, erit magna circumspectione procedendum, & à rigore juris aliquan-
tum recedendum, & ita prudenter, ut nec illi monitio pastoralis desit, nec de
læsa ipsius extimatione conqueri possit;
pellicem tamèn, si est publica, Judex mo-
neat juxta c. præcipua 11. quest. 3. ut con-
sultit Pignatell. d. consuli. 138. n. 115. & 116.

¹⁶ Quarto notandum, quod si de hoc
crimine accusetur aliquis Regularis, qui
debet intra Claustra, poterit ordinarius
inquirere, & Processum informativum
ad suum Superiorum remittere, cum præ-
fixione termini, ut illum puniat ad for-
mam Concilii cap. 14. sess. 25. de regulari.
Si vero talis Regularis extra Claustra
degeret, posset ordinarius tanquam Se-
dis Apostolicæ Delegatus ipse eum punire
juxta aliud Decretum ejusdem Concilii
cap. 3. sess. 6. de reform: Ciarlin. in terminis
contr. 50. nu. 8. & 9. At ego consulerem,
quod etiam in hoc secundo casu ordinarius
uti debeat prudentia, & non juris rigore,
nè Ordinum Regularium bonum nomen,
& fama luxuriæ cæno fædetur: & reum

à loco delicti removeri facere, & proce-
sum supra Superiori remittere pro punitio-
ne juxta Regularium Statuta: longè enim
utilius est istis bonam famam servare,
quàm delictum punire: quia plus nocet
exemplum delinquendi, quod ex delicto re-
velato per punitionem præbetur, quàm
condonatio delicti secreti, ut monet Na-
var. commentar. tom. 3. in rubric. de judic.
num. 56.

Quinto notandum, quod si Concubi-
narius monitus ad dimittendam Concu-
binam ante, vel post sententiam decla-
ratoriam appellaret, ejus appellatio non
debet admitti a Metropolitano cum in-
hibitione, ut pluries Sacr. Congr. Con-
cili declaravit, cuius Decreta refert
Pignatell. in sèpè citata consuli. 139. num.
90. & numer. 258. tom. 9. ideoque appelle-
ndo non potest penæ executionem
suspendere; sed ordinarius nullo attento
impedimento exequitur suam senten-
tiā.

De Excommunicatione ferenda contenta
in cap. ex litteris 10. de
Sponsal. & matr.

Sæpe contingit, quod contractis Spon-
salibus de futuro, ex aliqua superveniente
causa etiam frivola Sponsus, vel Spon-
sa ab illis, altero ex eis invito, recede-
re molitur. Unde si ex parte ejus, qui
matrimonium vult complere, requiratur
ordinarius judicialiter, ut renuentem ju-
ris remedii ad illud contrahendum com-
pellat, constito de legitimis sponsalibus,
& quod nulla juridica causa recedendi
intercedat, poterit ad sequentem decla-
ratoriam devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXIX.

A ttentis comparatione, & instantia judiciali Semproniæ cor. nobis facta,
de & super executione Sponsalium de futuro sub juramento inter ipsam in-
stantem, & Cajum contractorum: visis juribus exhibitis, ac monitione sub pa-
ena excommunicationis ad contrahendum matrimonium contra dictum Ca-
jum extrahere renuentem exequuta, & auditis excusationibus per eum dedu-

H z etis,